

*Мачача Т. С.,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник
відділу технологічної освіти,
Інститут педагогіки НАПН України.
м. Київ, Україна*

*Стрижова Т. В.,
учитель-методист,
спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії.
учитель трудового навчання
загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів № 10,
м. Нова Каховка, Україна*

НАЯВНІ СУПЕРЕЧНОСТІ В ЗМІСТІ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ УЧНІВ ГІМНАЗІЇ

Українська школа отримала новий Державний стандарт базової середньої, який вступив у дію з моменту його затвердження – 30 вересня 2020 року. [1]. Для успішного впровадження цього стратегічного документа в українську школу з 2022 навчального року, ефективної розробки нового змісту та навчально-методичного забезпечення його реалізації необхідно проаналізувати та врахувати стан і наявні суперечності в змісті технологічної освітньої галузі, її базового навчального предмета «Трудове навчання».

Науковий аналіз чинної навчальної програми з трудового навчання для 5–9 класів, яка впроваджена в українську школу з 2017-2018 навчального року [3], виявив відсутність в ній цілісного відображення предметного змісту технологічної освітньої галузі, логічного структурування й послідовного викладення навчальних тем, їх ускладнення з класу в клас відповідно до вікових особливостей учнів, як цього вимагають загальнодидактичні принципи системності, послідовності і наступності, врахування вікових особливостей тощо [2, с. 4].

Неврахування в розробці чинної програми принципу системності як базового дидактичного принципу створив прецедент – вона не окреслює базовий зміст предмета, а відтак унеможливує створення навчальних підручників. Така ситуація вкрай негативно впливає на якість та результати процесу трудового навчання, унеможливує реалізацію компетентнісного підходу – ефективне формування ключових і предметної проєктно-технологічної компетентностей.

У чинній програмі не диференційовано рівень складності базових знань і видів навчальної діяльності для якісного виготовлення виробів в кожному наступному класі основної школи. А тому, як показують результати навчання за чинною програмою, зокрема і ті, які демонструють вчителі в цифрових середовищах, рівень складності та якість виготовлення виробів часто не відрізняються в учнів 5 і 6 класів від учнів, наприклад, 9 класу.

Також на сьогодні немає механізмів оцінювання роботи вчителя трудового навчання за чинною програмою. Відбулася підміна понять. З одного боку, ніби оголошено свободу вчителю у визначенні змісту предмета, побудові процесу навчання, з іншого, – не окреслено критерії оцінювання його якості, результатів трудового навчання. Окрім того, процес трудового навчання не забезпечений навчально-методичною літературою. Нагадаємо, що підручників з предмета «Трудове навчання» з моменту впровадження чинної навчальної програми немає взагалі. Як наслідок – втрачено рівний доступ учнів до технологічної освіти. Можна припустити, що учні отримують більш менш якісну технологічну освіту лише в невеликій кількості вчителів, які мають належну методологічну компетентність та матеріально-технічне забезпечення процесу навчання. Хоча і тут є загрози – за браком навчального часу на вивчення предмета більшість опитаних вчителів обирають лише одну-дві основні технології для виготовлення виробів. І це тоді, коли програма пропонує змінювати основні технології для кожного із 6-10 проєктів у 5-6 класах. При цьому одна й та ж сама технологія може використовуватися як основна не більш як двічі в одному класі [3, с. 11].

За вимогами чинної програми по суті відбувається нав'язування відразу всім учням класу одного і того ж об'єкта праці для його створення (в програмі – проєкту), часто не з'ясовуючи навіщо він потрібен, яка його практична й естетична цінність. І для цього є об'єктивні причини – програма не передбачає попереднього оволодіння необхідними для самостійної роботи знаннями, вміннями та навичками, також неможливо реалізувати індивідуалізацію навчання, коли в майстерню приходять велика кількість учнів, адже клас ділиться лише тоді, коли їх кількість 27 і більше для міських шкіл та 25 – для сільських.

Така ситуація унеможливує врахування індивідуальних інтересів, потреб і можливостей, узгодження їх із соціальними, віднаходження діяльності, спорідненої здібностям і талантам дитини. Як наслідок, учні часто не розуміють навіщо вони це роблять. Виникає апатія, серйозні проблеми в навчанні – «Для чого мені це потрібно?...», «А я не хочу цього робити...». Основною мотивацією їхньої діяльності, особливо учнів 7–9 класів, залишається тільки оцінка. Учні виконують лише той мінімум, який вимагає вчитель, часто не створюючи, а виготовляючи за зразком непотрібні й неякісні вироби.

Отже, аналіз стану педагогічної практики виявив ряд принципових суперечностей, які необхідно усунути для забезпечення вимог технологічної освітньої галузі нового Державного стандарту базової середньої освіти. Це насамперед:

– між визначеним і структурно організованим категоріально-понятійним інструментарієм технологічної освітньої галузі нового Державного стандарту та його неузгодженістю з чинним змістом технологічної базової середньої освіти;

–між потребою набуття базових знань й умінь для реалізації задуму кожного учня в готовий продукт за алгоритмом проєктно-технологічної діяльності та несистемним змістом чинної навчальної програми з трудового навчання для учнів 5-9 класів;

–між потребою формування цілісного уявлення про виробничу сферу діяльності людини, застосування традицій декоративно-ужиткового мистецтва у власноруч створених виробах та фрагментарними знаннями без опори на традиції, які отримують учні в процесі трудового навчання, продукуючи часто несмак у виготовлених виробах;

–між особистісними інтересами і потребами, активно-діяльною природою учнів та орієнтацією процесу навчання на середнього учня, відсутністю належної диференціації чинного змісту, відповідних форм і методів навчання;

–між потребою реалізувати компетентнісно орієнтоване проєктно-технологічне навчання та рівнем його навчально-методичного й матеріально-технічного забезпечення, недостатньою кількістю навчальних годин, відсутністю поділу учнів класу на групи;

–між існуючою нормативною кількісною оцінкою результатів навчання учнів гімназії та якісним оцінюванням і самооцінюванням індивідуального рівня сформованості їх ключових і галузевої проєктно-технологічної компетентностей, поступу в нарощенні суб'єктивних освітніх результатів;

–між змістом підвищення кваліфікації вчителів відповідно до вимог нового Державного стандарту та якістю наявної навчальної і науково-методичної літератури, цифрового контенту для його процесу.

Визначені нами суперечності вкрай необхідно врахувати під час розробки нового змісту технологічної освітньої галузі на рівні модельних навчальних програм, навчальних програм базового навчального предмета «Технології», набору інтегрованих курсів, які цілісно реалізуватимуть вимоги технологічної освітньої галузі Державного стандарту (2020), а також навчальної літератури – підручників, посібників тощо. Також важливо їх врахувати під час розроблення науково-методичного забезпечення реалізації нового змісту технологічної освіти учнів гімназії.

Ключові слова: Державний стандарт, суперечності у змісті, технологічна освіта, модельна навчальна програма, навчальний предмет «Технології».

Література:

1. Державний стандарт базової середньої освіти. *Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>.
2. Мачача Т. С., Юрженко В. В., Стрижова Т. В. Дидактико-методичний аналіз чинної навчальної програми з «Трудового навчання» для основної школи: ризики впровадження. *Трудова підготовка в рідній школі.* 2018. №2. С. 2 –10.

3. Навчальна програма з трудового навчання для 5–9 класів загальноосвітніх навчальних закладів, 2017. Затверджена наказом МОН України від 07. 06. 2017 № 804. URL : <https://cutt.ly/mc0b6JS>.